

	- рівень сформованості в учнів моральних суспільно-ціннісних якостей;	3	
	- якість «вихідного продукту» - учня - на різних етапах навчання;	3	
	- якість навчальних досягнень учнів на попередньому етапі навчання;	3	
	- здоров'я дітей і підлітків [3, 41];	3	
	- відповідність рівня навчальних досягнень школярів державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки, вимогам державного стандарту.	3	
	Якості управління:		
	- економічність;	3	
	- надійність та усталеність;	3	
	- оперативність та гнучкість;	3	
	- проєктивність;	3	
	- цілеспрямованість;	3	
	- стиль і характер.	3	

ЛІТЕРАТУРА

1. Чернов Ю.К., Палферова С.Ш. Квалиметрические методы выделения базовых компетенций при подготовку специалистов инженерного профиля / Материалы XI симпозиума «Квалиметрия в образовании: методология, методика, практика» / Под науч. ред. Н.А. Селезневой, А.И. Субетто. – М.: Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – 27 с.
2. Типове положення про атестацію педагогічних працівників України. Затверджено наказом Міністерства освіти України №310 від 20.08.93 року // Нормативно-правове забезпечення освіти. У 4 ч. – Х.: Видавнича група «Основа», 2004. – Ч.3. – С. 189-204.
3. Лукіна Тетяна. Моніторинг якості освіти: теорія і практика. – К.: Вид. дім «Шкіл. світ»; Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с. (Б-ка «Шкіл. світу»).

УДК 374: 792-053.6

ПІДГОТОВКА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ПОЗАШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ - ВИХОВАНЦІВ ТЕАТРАЛЬНИХ ВІДДІЛЕНЬ

Рись М.Ю., аспірант

Запорізький національний університет

Статтю присвячено дослідженню особливостей професійної підготовки старших підлітків - випускників театральних відділень в умовах позашкільних закладів. Проаналізовано основні етапи початкового професійного становлення та соціалізації майбутніх студентів ВНЗ.

Ключові слова: позашкільна освіта, підліток, соціалізація, професійна підготовка.

Рись М.Ю. ПОДГОТОВКА К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ САМОРЕАЛИЗАЦИИ В УСЛОВИЯХ ВНЕШКОЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ ПОДРОСТКОВ СТАРШЕГО ВОЗРАСТА - ВОСПИТАННИКОВ ТЕАТРАЛЬНЫХ ОТДЕЛЕНИЙ / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья посвящена исследованию особенностей профессиональной подготовки подростков старшего возраста - выпускников театральных отделений в условиях внешкольных учреждений. Проанализированы основные этапы начального профессионального становления и социализации будущих студентов ВУЗов.

Ключевые слова: внешкольное образование, подросток, социализация, профессиональная подготовка.

Rys M.Yu. THE PREPARATION TO THE PROFESSIONAL SELF-REALIZATION THE TEENAGER – LEAVERS OF THEATRICAL DEPARTMENTS IN THE CONDITIONS OF OUT-OF-SCHOOL ESTABLISHMENTS / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

This article is devoted to the investigation of peculiarities of professional preparation of theatrical departments' teenager-leavers in the conditions of out-of-school establishments. This analysis is given to the main stages of the first professional formation and socialization of the future students of Higher Schools (institutes)

Key words: Out-of-schools education of teenagers, professional socialization, professional formation.

У сучасних умовах соціокультурних та соціально-економічних змін усе частіше підіймається проблема життєвої невизначеності підлітків та молоді, які опинились у ситуації ціннісно-моральної та професійної кризи. Природна для підлітків потреба в пошуку свого місця в житті, а також об'єктивна необхідність адаптуватися до нових суспільних відносин актуалізують питання про їх життєву самореалізацію, і як одну з її складових - професійну самореалізацію.

Самореалізація особистості стала об'єктом дослідження Г.Нестеренко, яка запропонувала авторську класифікацію форм процесу самореалізації за рівнем внутрішньої свободи і своїм дослідженням довела, що найоптимальнішою з умов трансформації суспільства є самореалізація-гра. Самореалізація-гра забезпечує найбільш пластичне включення особистості до мінливої дійсності. Одночасно, з запропонованих форм самореалізації за рівнем внутрішньої свободи автором акцентовано на самореалізацію-новаторство та самореалізацію-пізнання. Обґрунтовано уявлення про те, що сучасне українське суспільство надає перевагу індивідуальній самореалізації, яка здатна прискорити вихід соціуму на новий етап розвитку тому, що в період трансформації суспільства суспільні умови потребують від особистості максимум індивідуальної активності, і де кожний окремий акт самореалізації своїм резонансним впливом може визначити майбутнє всієї соціальної системи. Самореалізуючись, особистість задовольняє власні матеріальні і духовні потреби, відбудовує свій соціальний статус, одержує внутрішнє задоволення від процесу і результатів своєї діяльності [6].

З середини 90-х років виявилась зацікавленість науковців щодо дослідження самореалізації особистості учня в умовах навчально-виховного процесу. Так, звертаючись до питання самовизначення та самореалізації як мотиву участі старшокласників у гуртковій роботі, О. Баришева вважає, що з процесом особистісного самовизначення пов'язана мотиваційна спрямованість особистості. Мотив висловлює сутність потреби і спрямовує її на об'єкти, в яких потреба знаходить задоволення, що сприяє самовизначенню і самореалізації особистості [1]. Необхідність дослідити виховання готовності школярів до самореалізації у гуманізованому середовищі була виявлена Т. Розовою. За визначенням дослідниці, процес самореалізації є динамічним процесом активного сходження людини на вищі рівні буття, мотивованого та усвідомленого самопрояву та саморозвитку своїх духовних та фізичних можливостей у різних сферах життєдіяльності. Особистість, яка здатна до самореалізації, визначена як самостійна, творча, здатна до конструювання особистого життя в позитиві, досягнення гарантії успіху [8].

У ході дослідження візуально-емоційної підтримки самореалізації підлітків у виховному загальноосвітньому середовищі. М.Коваленко дійшла висновку, що самореалізація є усвідомленим та суб'єктивно значущим процесом розкриття особистістю своїх здібностей та можливостей у діяльності та відносинах. Самореалізація підлітка, як процес, включає відкритість до досвіду та його прийняття, різноманітне сприйняття суб'єктом чуттєво-заданих ситуацій, творчий характер активності. Методологічні засади концепції М.Коваленко базуються на наступних принципах: інтегрована взаємодія соціального та індивідуального факторів; пошуковий характер діяльності в пізнанні сенсу буття та досягнення соціально-нормативних цінностей; вплив на результат процесу формування самореалізації об'єктивних та суб'єктивних факторів; сприяття розкриттю сутніх сил особистості, її потенційних задатків; самоздійснення у ситуативно значущих моментах, підсумку та процесу самореалізації [3].

Питанню педагогічного керівництва театральною аматорською діяльністю старших підлітків у другій половині ХХ століття були присвячені наукові праці Ю.Рубіної, Т.Завадської, Н.Шевельової, З.Копець. Так, педагогічна діяльність Ю.Рубіної була спрямована на планування та прогнозування діяльності вихованців аматорських шкільних театральних колективів, розвитку їх пізнавальної активності щодо театральної діяльності, задоволенні потреб у спілкуванні, набутті навичок самокерування, формування професійних навичок при підготовці театральних вистав.

Незважаючи на дослідження проблеми самореалізації особистості підлітка в умовах навчально-виховного процесу, питання підготовки підлітків до професійної самореалізації, зокрема театрального спрямування, є не достатньо розкритим. Тому, метою даної статті стало дослідження етапів підготовки до професійної самореалізації вихованців театральних відділень позашкільних закладів.

Концепція розвитку позашкільної освіти визначає систему поглядів на сутність, цілі, принципи, зміст, засоби організації, керівництва й критерії ефективності навчально-виховного процесу в позашкільних закладах, що зумовило її мету: визначення важливості та значущості системи позашкільної освіти, яка

сприяє розвитку життєво важливих компетентностей дітей та молоді, їх соціальному та професійному самовизначенню. Позашкільний навчальний заклад розширює можливості для підлітків щодо професійного самовизначення завдяки різноманітності змістовних аспектів: теоретичного, пізнавального, самодіяльного, самоосвітнього, творчого та включення вихованців в активну діяльність через різноманітні види творчої діяльності - художньої, технічної, ігрової, комунікативної. [7].

Підготовка старшого підлітка до професійної самореалізації в умовах позашкільного закладу складається з наступних етапів, а саме: етап адаптації до навчання на театральному відділенні в умовах професійної підготовки, етап становлення особистості підлітка як суб'єкта навчальної діяльності; етап формування готовності до професійної діяльності (компетентності); етап перетворення (включення у художньо-творчу діяльність). Кожний етап характеризується визначеним рівнем розвитку мотиваційно-світоглядного та змістовно-операційного компонентів творчої самореалізації, оволодінням підлітком новими соціальними функціями у зв'язку з новою соціальною роллю. Період адаптації сприяє мотиваційним зрушенням, підсумком яких є усвідомлення підлітком професійної підготовки до акторської діяльності. Змістовно-операційний компонент включає в себе професійні знання, вміння та навички. Серед перерахованих елементів основним є вміння (вміння - володіння суб'єктом на основі раніш набутих знань та навичок складною системою психічних та практичних дій, спрямованих на регуляцію творчої діяльності, яка відбувається в нових умовах), а також „відомі творчі здібності до швидкого та умілого соціального орієнтування” (Л.Виготський). Період адаптації може бути скорочено за рахунок діяльності підлітка в шкільних театральних гуртках, а також попередніх років навчання на театральному відділенні, що дає можливість здійснити зрушення наступних етапів професійного становлення. Етап формування готовності до професійної діяльності (компетентності); перетворення (включення у художньо-творчу діяльність) відбувається завдяки усвідомленню творчого матеріалу, що надається. Усякий твір мистецтва несе в собі пізнавальну, інтелектуальну, естетичну, художню, емоційну, психологічну, психоенергетичну, морально-етичну, особистісно-авторську інформацію. Обсяг потоку кожного типу інформації залежить від виду мистецтва й індивідуальних особливостей особистості [5]. Саме театральний вид мистецтва синтезує в собі надані види інформації, володіння якими сприяє розвитку творчої особистості підлітка та мотивує його до набуття вмінь щодо професійного становлення.

До спеціальних навчальних дисциплін, що вивчаються на театральних відділеннях шкіл мистецтв, входять такі як акторська майстерність, сценічна мова, сценічний рух, історія театру та кіно. Кожна з цих дисциплін несе навчальну та виховну мету, досягнення якої є основою щодо оволодіння вихованцями професійних навичок.

Так, навчальним завданням сценічної мови є розвиток артикуляційної дикції та діафрагмального дихання. Навчальна дисципліна „Акторська майстерність ” спрямована на розвиток внутрішньої та зовнішньої виконавської техніки. Оволодіння внутрішньою виконавською технікою сприяє розвитку волі, емоцій, пам'яті, сценічної уваги вихованців. Зовнішня техніка спрямована на розвиток мовних та вокальних навичок, пластики руху. На заняттях з акторської майстерності використовуються такі форми роботи, як акторський тренаж, тренінг-настроювання та безпосередня робота над обраним репертуаром (сценічна практика), яка є метою та засобом роботи над акторською майстерністю. У роботі з акторського тренажу до уваги беруться вправи на розвиток елементів акторської техніки, тренінг-настроювання спрямований на досягнення координації руху в просторі та взаємодію з партнером. Так, виконання вправ за словесним завданням викладача спрямоване на збереження акторської індивідуальності при створенні пластичних характеристик у подальших акторських роботах. Даний принцип важливий для відпрацювання самоконтролю в процесі навчання. Вправи, які використовуються, повинні відрізнятися контрастністю. „Під контрастністю на занятті розуміється такий перелік вправ, при якому учні повинні діяти різноманітно: повільно, плавно, безперервно, або – гостро.” „Під поняттям „контрастність у вправі” розуміється таке виконання, коли однакові дії виконуються великими, середніми і малими амплітудами з одночасним змінням темпу [4, 474-475]. Принцип контрастності сприяє розвиненню емоційності та здатності швидко змінювати темпоритм поведінки. Контрастність використовується при постановці послідовних завдань, спрямованих на ускладнення вправи, що виконується, з метою тренінгу постійної уваги та пристосування до постійно змінюючих обставин. Тренінг контрастності в процесі навчання виникає при зміні темпу, характеру, динаміки виконання, амплітуди руху при зміні партнера. Темп, амплітуда, характер руху, м'язова напруга є компонентами темпоритму актора в ролі. На кожному занятті вивчається не менш трьох тем. Використання цього принципу сприяє розвиненню різних сторін рухових можливостей вихованця. Комплексні вправи роблять тренінг більш активнішим, прискорюють процес навчання, сприяють можливості засвоїти більшу кількість матеріалу. Кожна вправа повинна вирішувати одночасно або послідовно найбільшу кількість педагогічних завдань.

При роботі над репертуаром використовується метод дійового (чітка п'єси, розбір за подіями) та ідейно-тематичного аналізу.

До ідейно-тематичного аналізу входить розбір конфлікту та визначення завдання за подіями, які надаються в етюдній, імпровізованій формі (без авторського тексту). Коли вихованець розуміє смисл події, тоді легше відбувається запам'ятовування авторського тексту та його присвоювання: авторський текст стає для нього більш органічним. Даний етап роботи є визначенням особистого „Я” в запропонованих обставинах. Також, паралельно з цим відбувається робота над образом, накопичення внутрішніх та зовнішніх особливостей характеру персонажу: „Старшокласникам вже досить доступна участь у визначенні ідейно-художнього задуму вистави і основного навчально-творчого завдання колективу (чого колектив буде досягати в роботі над виставою, що бажає він сказати майбутнім глядачам)” [2,74]. Здатність до сприйняття та засвоєння художнього образу є одним з етапів розвитку професійних навичок. Рівень цієї здібності важко визначити та зафіксувати. Необхідність це зробити вимагає умовного відокремлення спрямованості особистості, яка засвоює світ театрального мистецтва, а саме: спрямованість на сприйняття та засвоєння художнього образу з естетичного боку, готовність побачити те, що не відображено у творі: почуття, характери, відносини героїв (аналізуюча діяльність); тему, конфлікт, ідею (синтезуюча діяльність); готовність побачити те, що відображено у творі; спрямованість на цілісне сприйняття та засвоєння художнього образу: „Тільки твір мистецтва є джерелом інформації, яка викликає в людини естетичне переживання, глибокі почуття при сприйнятті” [5].

Введення в навчальний план театального відділення додаткових дисциплін, а саме: постановки голосу, музичного інструмента, ритміки сприяє формуванню готовності випускника позашкільного закладу до професійної діяльності у майбутньому. Так, освітнім завданням предмету „Постановка голосу” є оволодіння елементами правильного співацького звукоутворення, формування й удосконалення навичок виконання вокальних вправ та якості звучання голосу. Оволодіння знаннями з постановки голосу сприяє розвитку загальнокультурного рівня вихованців, задоволенню потреби щодо виконання музичних номерів у театральних постановках та вокальних творів взагалі. Програмний зміст містить теоретичний матеріал, вправи на розвиток вокально-технічних навичок та роботу над репертуаром, який визначається згідно з індивідуальними здібностями вихованців та у співвідношенні з театральним репертуаром, де задіяні вокальні номери. Історія театру та кіно - навчальний предмет, який розглядає загальні закономірності, життєві коріння цих видів мистецтва, їх зв'язок з суспільним рухом епохи. Інтегрований принцип побудови програми, її зміст, методологічна система викладання мають за мету використання сили впливу різноманітних видів мистецтва на формування особистості старшого підлітка, його світогляду та життєвої позиції. Завдання предмета полягають у наданні вихованцям змоги реалізувати свій інтерес до знань з історії театру та кіно, залученні до спадщини вітчизняного та світового мистецтва, засвоєнні термінології та понять про системи жанрів театру та кіно. Принцип побудови курсу пов'язаний з принципом історизму та опори на творчий метод й відкриває можливості для мобілізування зв'язку з предметами гуманітарного та естетичного циклів загальноосвітніх шкіл: використання знань та навичок, які набуваються учнями при вивченні української та зарубіжної літератури, історії, музики, образотворчого мистецтва. Використання матеріалів з різних видів мистецтв сприяє підвищенню загального культурного рівня старших підлітків. Це потребує обов'язкового впровадження на заняттях форм театральної педагогіки: ігор, спрямованих на вияв та реалізацію колективних форм мислення, індивідуальних творчих завдань. Для розвитку навичок комунікативної та професійної компетенції рекомендовано використання роботи над творчими проектами (постановка етюдів, вистав, літературно-драматичних композицій, підготовка та участь у театральних фестивалях). Після опанування курсу вихованці повинні знати види мистецтв, їх характеристики, різновиди театального та кіномистецтва, вміти характеризувати засоби художньої виразності в різножанрових творах, використовувати спеціальну термінологію, аналізувати, порівнювати зміст літературного твору, театральної дії.

Опанування старшими підлітками навчальним матеріалом з історії театру та кіно сприяє збагаченню їх світогляду, усвідомленому сприйняттю творів мистецтва, самоосвіті, самоаналізу, самовихованню та самореалізації своїх здібностей при безпосередній роботі над театральним репертуаром.

Включення у художньо-творчу діяльність не тільки сприяє удосконаленню професійних навичок підлітків, а й формує їх соціальні якості, такі як почуття колективізму, товариської взаємодопомоги, поваги один до одного, збігання особистих, колективних та суспільних інтересів; ставлення до самого себе, до своїх моральних якостей: чесності, правдивості, простоти; сприяє прояву гуманістичного ставлення та розуміння по відношенню до ровесників та старших, формування позитивної „Я”- концепції професіонала й прагнення до самовдосконалення. Особистість підлітка обов'язково повинна виходити на світоглядний рівень розуміння себе. Він повинен розширити своє розуміння в цьому світі для продуктивної професійної самореалізації.

Мистецтво театру в силу своєї універсальності, невичерпності тематики й різноманітності видів, жанрів та напрямів може слугувати джерелом, основою і засобом кожного етапу професійного розвитку старшого підлітка. Реалізація в цьому напрямі цілей та завдань позашкільної освіти буде ефективною, якщо система виховання, яка створюється в позашкільних закладах, буде сприяти формуванню ініціативності, самостійності особистості старшого підлітка виконувати позитивні соціальні ролі;

задоволенню потреб, наданню можливості в професійному самовизначенні та самореалізації відповідно до його інтересів та здібностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баришева О.І. Самовизначення і самореалізація як мотив участі старшокласників у гуртковій роботі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 /О.І.Баришева. - К., 2001. - 181с.
2. Дергач М.А. Художньо-педагогічні основи аматорської театральної діяльності школярів у педагогічній теорії 1960-1980р.р / М.А.Дергач // Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. ст. Серія: Педагогічні науки / голов. ред. Л.І.Міщик. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2007. – 256с.
3. Коваленко М.Ю. Визуально - емоціональна підтримка самореалізації подростка в вихователно-образовательной среде: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01./ М.Ю.Коваленко. - Кострома, 1999. - 242с.
4. Кох И.Е. Основы сценического движения / И.Е.Кох. - Л.: Искусство, 1970.-566с.
5. Локарева Г.В. Художньо-естетична інформація в підготовці соціального педагога до професійного спілкування: теорія та практика: Монографія. /Г.В.Локарева. - ЗНУ, 2007.-376с.
6. Нестеренко Г.О. Синергетичний вимір самореалізації особистості в умовах трансформації суспільства: дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / Г.О.Нестеренко Запорізький державний університет. - Запоріжжя, 2002.-201с.
7. Окушко Т.К. Виховання соціальної активності підлітка в умовах позашкільного навчального закладу / Т.К. Окушко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць. / голов. ред. Т.І.Сущенко. – Запоріжжя: 2005 – 423с.
8. Розова Т.Н. Воспитание готовности школьников к самореализации в гуманизированной среде: дис. .. канд. пед. наук 13.00.06 / Т.Н. Розова -Ставрополь.-1999.-195с.

УДК 374.1-053:615.85

ЦЕНР ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ ЯК РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

Сіроткіна Т.В., здобувач

Запорізький національний університет

Перспективна область діяльності позашкільних закладів досить різноманітна та багатостороння. Вона включає безліч напрямів, а також передбачає можливість роботи з дітьми з особливими потребами. У статті розглядаються напрями роботи центрів дитячої творчості, у тому числі і реабілітаційний напрямок, що передбачає нові прогресивні можливості розвитку позашкільних закладів.

Ключові слова: центр дитячої творчості, діти з особливими потребами, соціалізація, творчість, реабілітація.

Сироткина Т.В. ЦЕНТР ДЕТСКОГО ТВОРЧЕСТВА КАК РЕАБИЛИТАЦИОННЫЙ ПРОСТОР / Запорожский национальный университет, Украина.

Перспективная область работы внешкольных заведений достаточно широка и многообразна. Она включает множество направлений, так же предполагает возможность работы с детьми с особыми потребностями. В статье рассматривается работа центров детского творчества в разных направлениях, в том числе и реабилитационного направления, что предполагает новые прогрессивные возможности развития внешкольных заведений.

Ключевые слова: детский центр творчества, дети с особыми потребностями, социализация, творчество, реабилитация.

Sirotkina T.V. THE CENTER OF CHILDREN'S CREATION AS A REHABILITATION SCOPE / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

Prospective sphere of the work of the out-of-school institutions is sufficiently broad and diverse. It includes many different arias and proposes the possibility of the work with the children with special needs. There is a work of the centers of the children's creations considered in the article. The work of these centres is represented the different areas including the rehabilitation area, which supposes new progressive possibilities for the development of the out-of-school institutions.

Key words: the center of children's creation, Children with Special Needs, socialization, creation, rehabilitation.

На жаль, в Україні історично склалася ситуація, за якої категорія дітей та молоді з обмеженими можливостями протягом довготривалого часу залишалася соціально незахищеною, і навіть певною